

SUCCINTE CONSIDERAȚII ÎN LEGĂTURĂ CU PROTECȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI ȘI PROCESUL PENAL ROMÂN

Universalitatea drepturilor omului, precum și natura relativ omogenă a valorilor din statele europene au permis dezvoltarea în spațiul european a unor sisteme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Necesitatea creării unor standarde minimale de protecție a drepturilor omului, și cea a dezvoltării unui sistem comun de drepturi și libertăți fundamentale au condus la crearea, la nivel european, a unei arhitecturi juridice remarcabile prin garanțiile oferite în această materie. Astfel, având în vedere că drepturile omului sunt parte integrantă a principiilor generale de drept, s-a dezvoltat un sistem european de protecție a acestora, un adevărat *ius communae* european.

În acest cadru, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (în continuare denumită Convenția europeană) are nu numai rolul de a compatibiliza normele europene cu cele naționale, ci și pe acela de a îndeplini o funcție proprie de legitimare, pornind de la ansamblul valorilor ce se impun atât judecătorului, cât și legiuitorului, care având o forță juridică superioară normelor interne constituie pentru acestea un punct de referință.

Așa cum rezultă și din preambulul Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (în continuare Carta), la nivel comunitar, s-a arătat că drepturile fundamentale nu au numai o funcție de protecție a persoanei, dar și o funcție ce se raportează la ordinea publică, întrucât acestea reprezintă judecăți comune în

materie de ordine și de valori, ale unei societăți care încearcă a-și găsi o nouă identitate europeană.

Făcând o comparație sumară între cele două documente juridice – cel al Consiliului Europei și, respectiv, cel al Uniunii Europene – se remarcă faptul că primul folosește sintagma *drepturile omului*, în timp ce Carta utilizează noțiunea de *drepturi fundamentale*. Comparând cele două instrumente juridice mai sus menționate, rezultă că cele două sintagme au o substanță similară. Trebuie precizat însă că Agenția Europeană pentru Drepturi Fundamentale (FRA) a relevat că sintagma *drepturi fundamentale*, în mod obișnuit, este folosită în cadru constituțional, în timp ce termenul *drepturile omului* aparține dreptului internațional, așa cum reiese și din preambulul la Convenția Europeană. În ultimă analiză, drepturile fundamentale stabilesc standarde minime pentru a asigura că o persoană este tratată cu demnitate. În acest sens, de pildă, sunt și dispozițiile art. 1 din Cartă referitoare la demnitatea umană, care prevăd că: “*Demnitatea umană este inviolabilă. Aceasta trebuie respectată și protejată.*”

Domeniul justiției penale a ocupat un loc deosebit de important în această arhitectură, dovadă fiind multitudinea de convenții, rezoluții, recomandări, decizii-cadru emise în această materie. Relevant în acest sens este, de pildă, faptul că două din cele trei paragrafe ale art. 6 din Convenția europeană ce garantează dreptul persoanei la un proces echitabil se referă la protecția unor drepturi fundamentale în cadrul procesului penal. De asemenea, o mare parte a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare denumită Curtea Europeană) privește protecția drepturilor omului în cadrul procesului penal. Aportul Curții Europene rezidă, pe de o parte, în a releva slăbiciunile reglementărilor penale sau procesual penale naționale și, pe de altă parte, în a învedera o anumită concepție europeană în materie penală.

Importanța protecției drepturilor omului în cadrul justiției penale este evidentă față de consecințele deosebit de grave pe care deschiderea unui proces penal le poate avea asupra unor drepturi fundamentale ale persoanei împotriva căreia este formulată o acuzație: libertatea persoanei, dreptul la viață privată sau de familie, domiciliu, reputația personală sau profesională etc. Protecția drepturilor victimelor infracțiunilor în cadrul procesului penal – prin garantarea, spre exemplu, a dreptului de acces la justiție, a dreptului la un proces echitabil, a dreptului de a beneficia de protecție din partea statului, a dreptului de a fi despăgubite – reprezintă, deopotrivă, o preocupare constantă în materia drepturilor omului. În aceste limite se înscrie și tendința europeană care se desprinde în special din Directiva nr 29/2012 a Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI, și anume restabilirea echilibrului necesar între protejarea drepturilor inculpatului și drepturile victimei infracțiunii. Astfel, conform pct. 2, 3 și 4 din preambulul directivei sus-menționate, acest document din dreptul secundar al U.E. stabilește standarde minime de protecție a victimelor infracțiunilor pe care statele membre le pot extinde pentru a crea un cadru mai amplu de apărare a drepturilor acestora.

În acest context, prezentul proiect al Ministerului Public își propune să analizeze, printre altele, arhitectura europeană de protecție a drepturilor omului, precum și să studieze modul în care aceasta se regăsește în cadrul procesului penal român, în general, și al anchetei penale, în special, în scopul evidențierii standardelor europene în materie penală.

Astfel, rapoartele întocmite în urma activităților de control efectuate de către Serviciul de îndrumare și control din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție au relevat și necesitatea aprofundării de către procurori a

cadrului legal intern și internațional în materia drepturilor omului, inclusiv standardele jurisprudenței Curții Europene.

Mai mult, condamnarea României la Curtea Europeană a subliniat existența unor încălcări semnificative ale drepturilor omului care necesită corecții imediate.

Proiectul își propune, așadar, ca procurorii de la toate unitățile de parchet să participe la stagii de pregătire în domeniul apărării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în cadrul cărora să fie aduse în atenție aceste încălcări, să fie analizate cauzele care le-au generat și să se recurgă la identificarea de soluții menite a le corecta/estompa și, pe cât posibil, a le elimina.

Ovidiu Predescu

**Consilier al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta
Curte de Casație și Justiție**